

Forårets nedlukning af samfundet stillede nye krav til forældrene, som pludselig skulle tage sig af deres børn, stå for hjemmeskole og samtidig passe deres arbejde. DPU-forskere har undersøgt, hvordan 50 danske familier håndterede det.

FAMILIELIV I EN CORONATID

MOR ORGANISEREDE FAMILIELIVET UNDER CORONA- NEDLUKNINGEN

Af VIBE MIDDELBOE

Hvad skete der egentlig bag hjemmets fire vægge, da dagligstuen pludselig skulle fungere som mødelokale, chefen flyttede ind, og forældrene samtidig skulle agere pædagoger og lærere? En antropologisk undersøgelse fra DPU, Aarhus Universitet, viser, at mange familier bagte boller, spillede brætspil og gik lange ture – men den viser også, at nogle familier var under pres.

”Da daginstitutionerne og skolerne blev lukket ned fra den ene dag til den anden, og en stor del af danskerne blev sendt hjem for at arbejde, ramte det forskelligt i familierne, og det havde ikke kun noget med socio-økonomisk baggrund at gøre. Det havde det også, men ikke kun,” siger Karen Ida

Dannesboe, der er lektor på DPU, Aarhus Universitet, og en af forskerne bag projektet *Familieliv i en coronatid*. Her har hun og hendes kollegaer undersøgt, hvordan 50 danske familier håndterede familielivet, da coronaen ramte Danmark.

”Især den første tid, hvor store dele af samfundet var lukket ned, var præget af usikkerhed, fordi familierne blev kastet ud på dybt vand. Forældrene skulle agere i et krydspres af forventninger, fordi de både skulle være gode medarbejdere og gode forældre og gøre det rigtige som borgere – vise samfundssind og forebygge, at smitten spredte sig. Det var en udfordring for mange,” siger Karen Ida Dannesboe.

Nye udsathed er kommet frem

For at blive klogere på hvad der har betydning for, hvordan familierne håndterede

nedlukningen, foretog forskerne online-interviews med familierne og fik tilsendt dagbøger, billeder og videoer, hvor de fik et indtryk af livet i hjemmene. Undersøgelsen viser, at nye udsathed og sårbarheder opstod, men også at visse privilegier og ressourcer betød mere end ellers.

”Der skete en forskydning i forhold til, hvem der var sårbare, og hvem der var robuste, da hverdagen blev forandret så radikalt. Almindelige middelklassefamilier, der før havde oplevet sig selv som ressourcestærke, kunne pludselig føle sig udsatte,” siger Karen Ida Dannesboe.

I nogle af de familier, som forskerne har talt med, kunne der for eksempel være en person med en kronisk sygdom, og så blev familien pludselig udsat, fordi den skulle være ekstra opmærksom på at overholde myndighedernes anbefalinger. Og nogle familier kom under pres på grund af ellers naturlige problemer hos børnene, som pludselig blev intensiverede og kom til at fylde meget. For eksempel var det svært for nogle teenagere at være hjemme med deres forældre hele tiden.

”Det hele kan godt gå hen og blive lidt for meget, når man som ung er henvist til kun at være sammen med familien og ikke se sine venner. En ung beskrev det meget sigende ved at svare, at både det bedste og det værste ved at være så meget hjemme var at være så meget sammen med sin mor,” fortæller Karen Ida Dannesboe.

Enlige forældre under pres

Nana Clemensen, lektor på DPU, Aarhus Universitet, er også involveret i projektet. Hun fortæller, at nedlukningen også rykkede rundt på flere familiers normale dynamikker og selvopfattelser.

”Vi har talt med flere enlige forældre, der har følt sig presset af alle de opgaver, de skulle løse på samme tid. De færreste børn er jo helt selvkoørende. De store børn havde brug for hjælp til skoleopgaverne og til at deltage i onlineundervisning, mens de små havde brug for nærvær, omsorg og praktisk hjælp. Så kunne det godt være en udfordring at passe et job oveni,” siger Nana Clemensen.

Også nogle af de familier, der havde børn med diagnoser, oplevede nedlukningen som vanskelig.

”Hvis et barn med en diagnose har det bedst med, at dagligdagen er bygget op omkring faste rutiner og institutionelle rammer, har familien typisk oplevet udfordringer under hjemsendelsen. Modsat fortalte andre, at deres børn trivedes bedre derhjemme under nedlukningen, end de ellers gjorde. Det

»Der skete en forskydning i forhold til, hvem der var sårbare, og hvem der var robuste, da hverdagen blev forandret så radikalt.«

Karen Ida Dannesboe

gælder for eksempel de børn, der har svært ved at forholde sig til hele den sociale verden i skolen,” siger Nana Clemensen.

Krydspres på kvinderne

En markant tendens i forskernes materiale er den rolle, som kvinderne indtog, da familierne blev sendt hjem.

”Vi ser et meget tydeligt kønsrollemønster i de familier, vi har interviewet. Jeg vil næsten gå så vidt som til at sige, at husmoderidealet vendte tilbage. Ikke i en traditionel udgave, men mere i form af en uddelegerende projektleder, der både tog ansvaret for børnenes læring, udvikling og trivsel og for, at hele familien kunne fungere under de nye vilkår,” fortæller Nana Clemensen.

Stort set alle kvinderne indtog en organisatorrolle fra starten for at få familie- og arbejdslivet til at fungere side om side.

”Det er påfaldende, hvor mange kvinder der for eksempel lavede skemaer for familiernes dage, som indeholdt skole- eller børnehavetimer, og som også bød på bevægelse og hygge og perioder, hvor forældrene kunne arbejde. Mange af dem planlagde både dagtimerne og fritiden,” fortæller Nana Clemensen, der ser det som kvindernes forsøg på at få styr på en ny hverdag, hvor strukturen forsvandt.

”Det er interessant at se, at logikkerne fra skoler og daginstitutioner flød ind i mange af de her middelklassefamilier og blev en del af deres hverdagsliv. Det skete selvfølgelig til dels, fordi skolerne sendte mange opgaver til børnene, men familierne overtog i høj grad også de institutionelle, tidsmæssige strukturer og brugte dem til at organisere sig ud af en situation, der for mange var lidt kaotisk,” siger Nana Clemensen og tilføjer, at man godt kan få den tanke, at en af grundene til at kvinderne var så motiverede for at organisere familiens dag, var, at det ellers ville blive svært for dem at få tid til at passe deres arbejde.

”Materialet viser, at der foregik mange forhandlinger imellem forældrene om, hvordan de skulle få tid til at arbejde. Nogle fordelte hele dage imellem sig, andre inddelte dagene i tidsintervaller, hvor den ene part kunne arbejde, mens den anden tog sig af børnene. På nogle skemaer stod der for eksempel ’Her kan du få hjælp af far’ og ’Her kan du få hjælp af mor,’” fortæller Nana Clemensen.

Det var i høj grad kvinderne, der tog ansvaret for at løse hele familiens kollektive problem, og dermed endte de også med at indtage en vigtig funktion i forhold til at løse de opgaver, som samfundet havde lagt over på familierne. Det tyder ifølge Karen Ida Dannesboe på, at kvinderne stadig er dem, der primært har ansvaret for kontakten til vuggestue, børnehave og skole, og som derfor også i særlig grad oplevede et krydspres mellem forventninger fra hjemmet, skolen/daginstitutionen og arbejdet under nedlukningen.

FAMILIELIV I EN CORONATID

Projektets empiriindsamling startede i slutningen af marts 2020 og varede til starten af sommeren.

Forskerne har foretaget interviews online og har fået tilsendt dagbøger, små videoklip og fotos. Deltagerne er rekrutteret i forskellige Facebook-grupper, og der er primært tale om offentligt ansatte, studerende, selvstændige og akademikere.

Projektet er støttet økonomisk af Velux Fonden.

”Mange fædre henter og bringer børn, men indgår de på lige fod med mødre i forhold til kommunikationen om børnenes liv og læring væk fra hjemmet? Det kan man godt blive i tvivl om, når man ser, hvordan kvinderne påtager sig at organisere hverdagen for børnene under nedlukningen,” siger Karen Ida Dannesboe.

Boligen får større betydning

Familiernes boligforhold spillede også en rolle i forhold til at få kabalen til at gå op, da hele familien skulle være hjemme det meste af døgnnet. Hvor mange kvadratmeter havde man til rådighed? Var der værelser nok til, at

»Det er interessant at se, at logikkerne fra skoler og daginstitutioner flød ind i mange af de her middelklassefamilier og blev en del af deres hverdagsliv.«

Nana Clemensen

alle kunne trække sig tilbage og lave hver sit? Var der adgang til have?

”Deltagerne i vores undersøgelse er primært fra middelklassen, så her er forskellene ikke så udtalte, men Oslo Metropolitan University lavede under nedlukningen af de norske børnehaver en spørgeskemaundersøgelse i en forstad til Oslo, hvor der var en socioøkonomisk, sprogligt og kulturelt forskelligartet befolkning. Den viste, at familierne med de trangeste boliger oplevede større udfordringer under nedlukningen end familier, der havde mere plads,” fortæller Karen Ida Dannesboe.

Ud af de familier, der boede i en lille bolig – i forhold til antallet af familiemedlemmer – oplevede 58 procent, at det var svært at aktivere børnene på en god måde, mens det kun gjaldt 40 procent af familierne med mere rummelige boliger. I undersøgelsen som helhed svarede 75 procent af familierne, at børnene fik mere skærmtid end ellers, mens det var tilfældet for 91 procent i de trange boliger. Endelig angav 9 ud af 10 familier i undersøgelsen, at de dagligt tog børnene med ud at lege eller gå tur, mens det kun gjaldt 7 ud af 10 familier i de små boliger, hvor færre havde adgang til have eller grønne områder. Ifølge forskeren bag den norske undersøgelse, Ingar Brattbakk, skyldtes den tendens endvi-

Undersøgelsen afdækker, at der foregik mange forhandlinger imellem forældrene om, hvordan de skulle få tid til at arbejde, alt imens børnene også skulle passes og underholdes.

dere, at færre familier i områder med mange små boliger havde bil, og at flere havde en kulturel baggrund, hvor der ikke var tradition for at tage på tur.

Karen Ida Dannesboe er ikke i tvivl om, at corona-nedlukningen også i Danmark har udfordret familierne i forhold til deres boligforhold, hvor især oplevelsen af manglende plads bliver set som et problem. Det gælder også de middelklassefamilier, der har deltaget i studiet

”Vi talte blandt andet med nogle forældre, hvis jobs indebar, at de holdt mange møder. Og da de skulle arbejde hjemmefra, fortsatte de her møder i en lind strøm. Familien boede i en lille lejlighed med tre børn, og de oplevede, at de ikke kunne passe deres arbejde. Der var ikke plads, tid og ro til det,” siger hun.

Omvendt fremhævede nogle af de familier, der boede i hus, hvor rart det var, at de kunne sætte sig ud på terrassen, og at børnene kunne gå ud i haven og hoppe på trampolinen.

Fri af hamsterhjulet

I nogle familier var hjemsendelsen anledning til at overveje, om det liv, de levede før corona, var det, de ønskede. Nogle byfamilier overvejede at flytte på landet, andre kunne mærke, hvor meget ekstra tid det gav ikke at pendle tre timer dagligt, og nogle var lettede over ikke at skulle holde styr på alle de fritidsaktiviteter, som børnene normalt gik til.

”Mange følte sig sat fri af hamsterhjulet, fordi de ikke var bundet nær så meget op på tid som før. Men om det kommer til at ændre

familiernes liv på sigt, det er svært at sige. Jeg tror, at vi kommer til at se en forstærkning af en tendens, der i forvejen er i vores samfund, nemlig en orientering imod det enkle og nærværet – at spille brætspil, gå ture, strikke, sy og lave mad sammen med børnene. Men jeg fornemmer samtidig, at der er en statusfyldt forestilling om den ideelle, lykkelige familie, der hygger sig i hinandens selskab, på spil. Der er et element af positiv selvfremskilling, der indeholder nogle sprækker i form af, at det hele også bare kan blive for meget,” siger Nana Clemensen. ■

Læs mere:

projekter.au.dk/familieliv-i-en-coronatid
Ingar Brattbakk: Barnefamiliernes situasjon under koronakrisen – trangboddhet. REACH-notat 2/2020. AFI / OsloMET. 2020

NANA CLEMENSEN er lektor på DPU, Aarhus Universitet, og forsker i barndom, familie og uddannelse. Hun underviser på Kandidatuddannelsen i pædagogisk antropologi og Kandidatuddannelsen i pædagogisk antropologi og globalisering.

KAREN IDA DANNESBOE er lektor på DPU, Aarhus Universitet, og forsker i små børns hverdagsliv, familie, forældreskab og pædagogprofessionen. Hun underviser på Kandidatuddannelsen i pædagogisk antropologi.

